

De Grote vuurvlinder een iconische soort

Presentatie van een excursie in de Weerribben

8-11 juli 2024

VVE - Dagvlinderwerkgroep

Foto: Etienne

Foto: Frank

Dit krijg je te horen en te zien ...

- Korte voorstelling van de **Weerribben**
- En haar iconische bewoner de **Grote vuurvlinder**
- Kennismaken met **Susan Oosterlaar**
- **Doel** en **werkwijze** van onze excursie
- **Resultaten** van ons onderzoek
- **Hoe** de Grote vuurvlinder **helpen?**

- Toetje: bezoek aan het **Fochteloërveen**

De Weerribben

Foto: Etienne

De wat? De Weerribben!

- Waar de Grote vuurvlinder al eeuwen leeft
- In de 'Kop van Overijssel' en Zuidoost-Friesland
- Het grootste aaneengesloten **laagveenmoeras** van Noordwest-Europa
- 1300-**1955**: turfwinning
- **Weer**: trek gat waaruit de turf werd opgebaggerd
- **Ribbe**: legakker waar de turf te drogen werd gelegd
- 1800: 80% van de inwoners van Kalenberg werkten in de turfwinning → visvangst → verlanding
- 1920: rietsnijderij
- 1940-1970: inpoldering voor de landbouw
- **1992: natuurgebied de Weerribben**
- 2000: resterend waterrijke veengebied met bos begroeid
- **2009: nationaal Park Weerribben-Wieden (Natura2000)**
- De Grote vuurvlinder heeft al deze transitie overleefd

Nationaal Park Weerribben-Wieden

Nationaal park

Situering

Foto: Laurian

Video: Tom

Foto: Tom

Aronia x prunifolia

'Zwarte appelbes'

Hybride tussen twee N-Amerikaanse soorten.

Sterk verwilderd in de moerasbossen van de Weerribben

Foto: Tom

Cabomba caroliniana

'Waterwaaier'

Invasieve exoot - aquariumplant

Grote groepen in de weren van de Weerribben

De Weerribben vormen al eeuwen een cultuurlandschap:

- ✓ Economisch uitgebaat sinds de middeleeuwen
- ✓ Weren gegraven, ribben opgehoogd
- ✓ Relictlandschap van turfwinning
- ✓ Rietsnijderij
- ✓ Exotische planten
- ✓ Zachte recreatie
- ✓ Verlanding afremmen
- ✓ Biotoop creëren

Foto: Susan

De Grote vuurvlinder

Foto: Etienne

Grote vuurvliinder

De geschikte biotoop

- Een tussenstadium van verlanding: tussen ijle rietvegetatie en **veenmosrietland**.
(enkel te vinden in laagveengebieden)
- **Oevers en overgangen** tussen riet en veenmosrietlanden en vochtig hooiland.
- Voldoende nectarplanten in de buurt.
- Uitgestrekte en aaneengesloten veenmoerassen.

Nectarplanten

Foto: Susan

Foto: Etienne

Foto: Tom

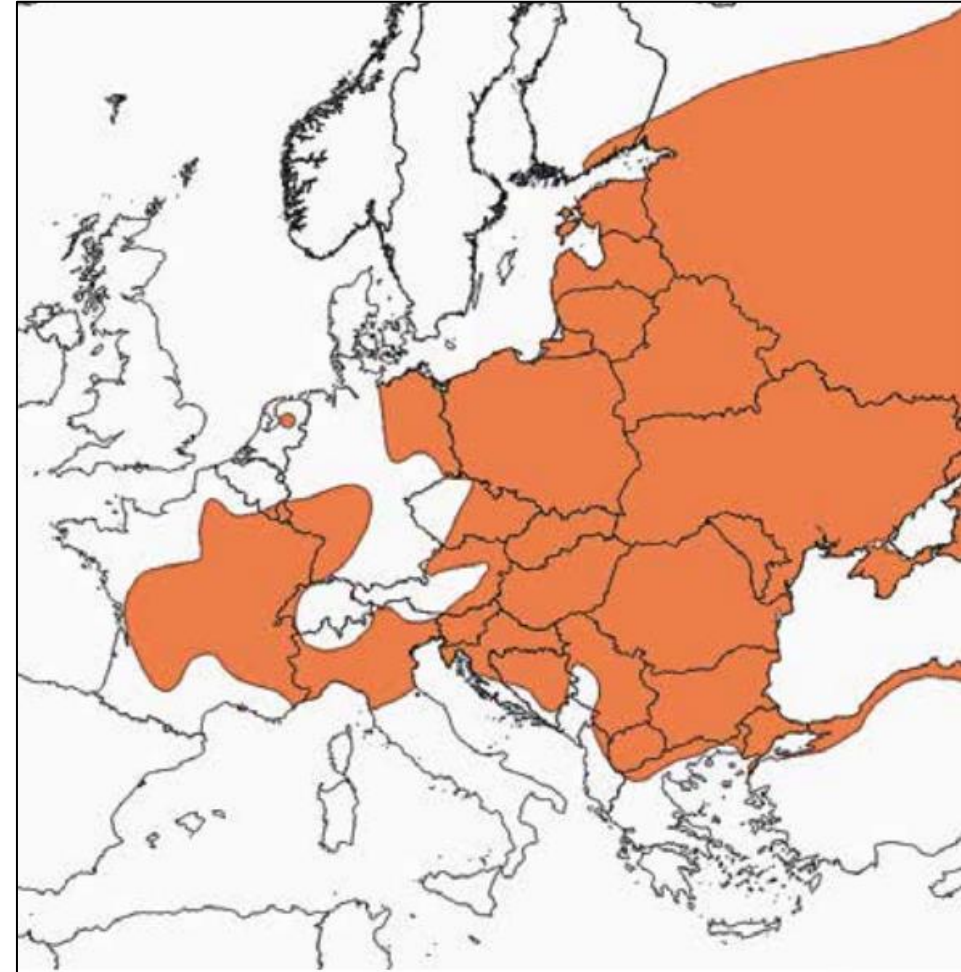

Foto: Tom

Endemisch in Europa

- Overall beschermd
- Meestal worden **6 ondersoorten** erkend
- Minstens 25 ondersoorten beschreven
- Het kleine vlekje in Nederland is *batava* (één generatie, zelden twee)
- De overige vlinders zijn vaak te herleiden tot *rutila* (tot drie generaties, vlinder is kleiner en geler)
- In Zuid-België leeft de ondersoort *carueli* (twee generaties)
- Leefgebied **bedreigd** door:
  - Verdroging
  - Aanplant van populieren
  - Verkeerd beheer

Grote vuurvlinder: een soort met ondersoorten

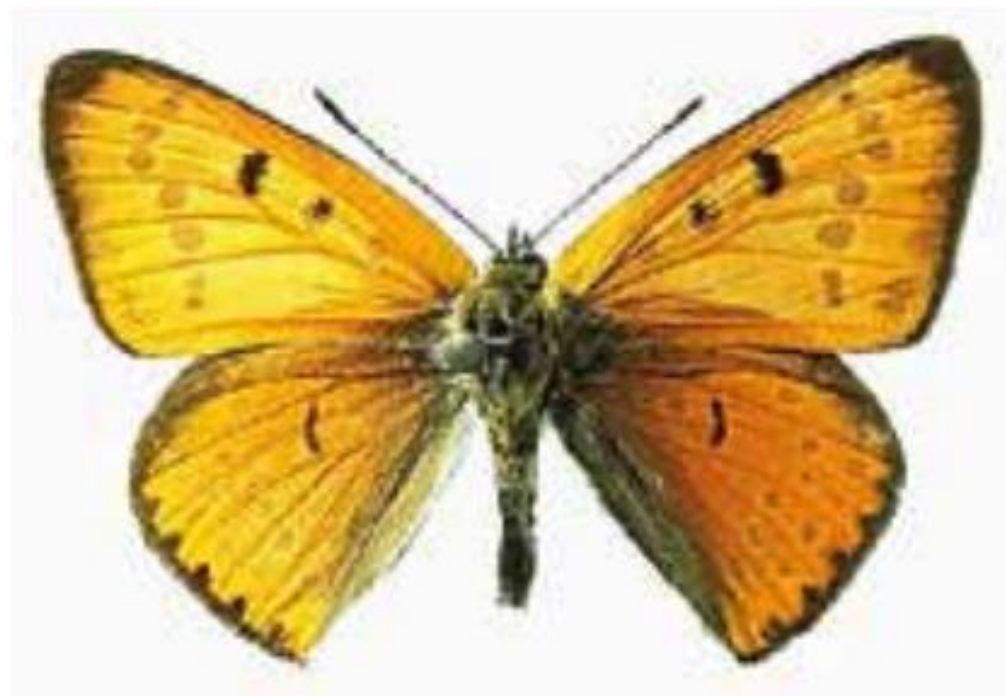
Engelse ondersoort:

Lycaena dispar subsp. dispar

'Large copper'

- 1750: eerste melding
- **1802: nieuwe soort voor de wetenschap**
  - *Lycaena dispar*: nominaatvorm
  - *dispar* = ongelijk
- **1860: uitgestorven** (grootschalige ontwatering, verzamelwoede)
- 1927: herintroductie in het Woodwalton Fen (mislukt) (rovers, parasieten)
- 1970: loslaten van 1000 gekweekte vlinders (zonder succes)
- 1990: zuringplanten met eitjes (zonder succes)
- 2000: stoppen met experimenteren (Staatsbosbeheer)

Grote vuurvlinder: een soort met ondersoorten

Nederlandse ondersoort:

Lycaena dispar subsp. batava

'Grote vuurvlinder'

- *batava* = verwijzend naar Batavia (het huidige Jakarta) en met uitbreiding naar Nederland
- 1915: eerste waarneming (Rottige Meente)
- **1923: beschrijving als een aparte ondersoort**
- Herintroducties in naburige gebieden (1923, 1932 vanuit Engeland, 1939-1940) mislukten
- **1955: eerste waarneming in de Weerribben**
- **1973: eerste wettelijk beschermde vlindersoort in Nederland** (vangstverbod)
- 1920-2000: vlinderrazzia – er wordt handel gedreven in Grote vuurvlinder

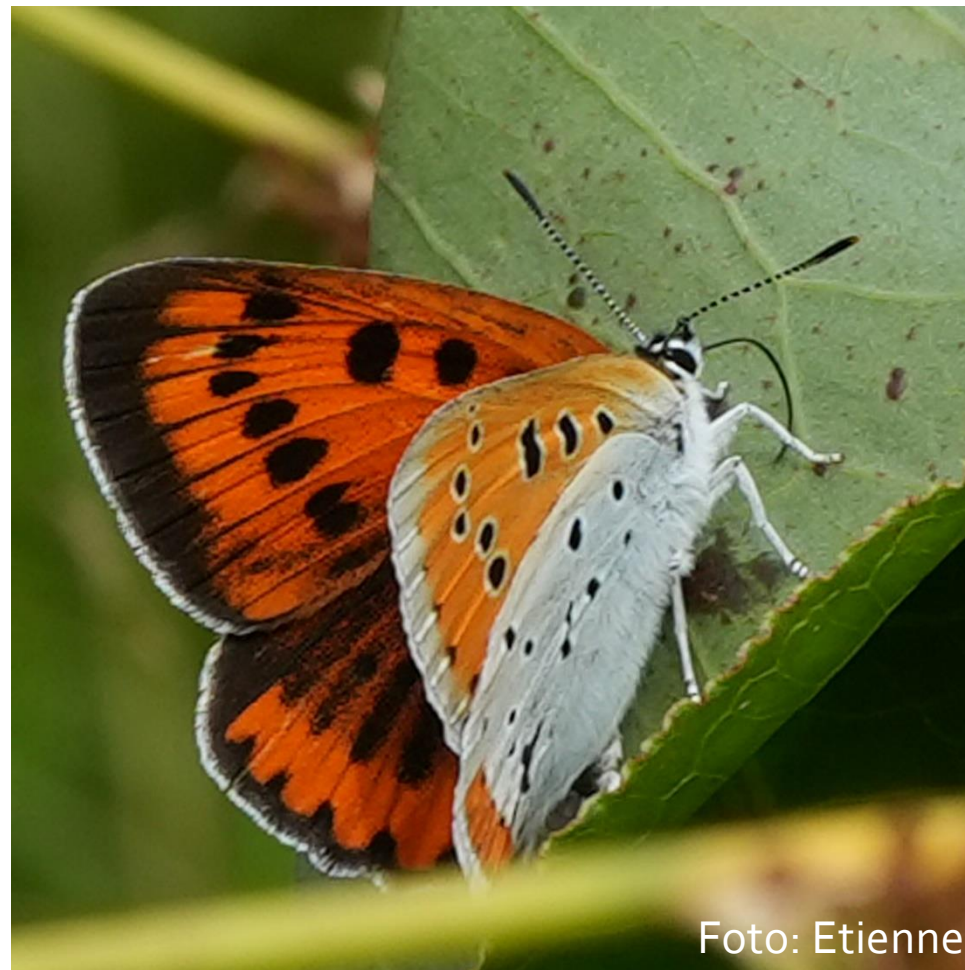

Foto: Etienne

De vraag van 1 miljoen

Waarom breidt de Grote vuurvlinder niet uit?

kennismaken met
Susan Oosterlaar

Foto: Etienne

Foto: Jurgan

Susan Oosterlaar

Foto: Vanessa

- Zoekt eitjes, rupsen en poppen
- Heeft ze “leren zien”
- Is al sinds 2013 bezig, bijna dagelijks tijdens het seizoen (april-augustus)
- Maakt heel veel momentopnames
- Focust op ecologie
- Ziet rupsen geparasiteerd worden door een sluipwesp (*Hyposoter placidus*)
- Plaatst **ORANJE** bamboestokken
- Wordt geconfronteerd met diefstal
- Probeert te antwoorden op de lastige vraag: waarom breidt de Grote vuurvlieder niet uit?
- Schreef een boek over de Grote vuurvlieder

Doel en werkwijze van onze
excursie

Foto: Etienne

Doel van onze excursie

- Bijdragen aan het onderzoek van Susan naar de Grote vuurvliinder
- De lastige vraag helpen beantwoorden: waarom breidt de Grote vuurvliinder niet uit?
- Plezier maken
- Een Belgische wending geven aan het onderzoek

Foto: Tom

Foto: Frank

Foto: Frank

Foto: Vanessa

Video's: Maatje

Foto: Frank

Foto: Frank

Foto: Frank

Een voettekst toevoegen

Foto: Frank

Foto: Thomas

Foto: Susan

Werkwijze

- Verschillende clusters worden onderzocht.
- Groepjes van 3 à 4 deelnemers.
- Per cluster worden alle Waterzuringplanten onderzocht op de aanwezigheid van eitjes, rupsen en/of poppen van de Grote vuurvlinder.
- Bij een positief resultaat wordt bij de plant een **oranje gekleurde bamboestok** geplaatst voor latere herkenning en opvolging.
- De locatie (gps-coördinaten) van alle vindplaatsen van alle stadia worden nauwkeurig geregistreerd, incl. imago's.
- Per cluster werd ook een fiche gemaakt met de waargenomen vegetatie.
- We beschrijven ook in elke cluster waar precies planten van Waterzuring te vinden waren.

Foto: Tom

Foto: Frank

Resultaten

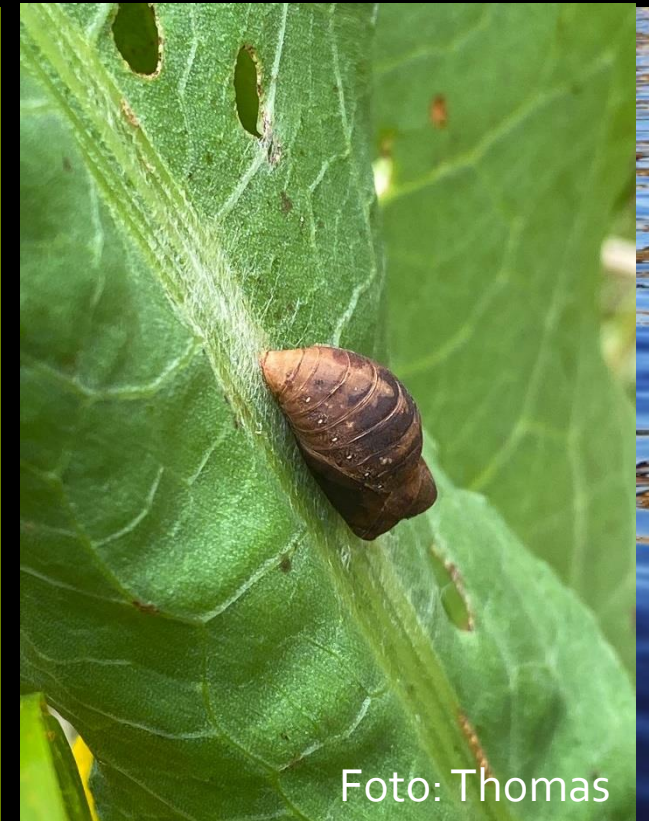

Foto: Thomas

Aanbesteding Zomermaaien 2023
Vakafdeling: 87E, G, H, K
Opp kaartbeeld in HA: 3,342959
Transport: Rijden

start maaidatum: 15-8
maaien en afvoeren
bermsloot meemaaien.

Maalijnen wisselstrook

Randen

- Even jaar maaien
- Oneven jaar maaien

zomermaaien_beheertypen_2023_2

IMNaB <all other values>

Natuur Beheertypen

- N04.02 Zoete Plas
- N06.01 Veenmosrietland en moerasheide
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N14.02 Hoog- en laagveenbos

takken uit wisselstrook zagen

24/12/2023 11:11 - Aanbesteding kaart
Aanbesteding: 87E, G, H, K

Vegetatie in de cluster

De **gras- en russenzone** rond de zoete plas bestaat grofweg uit de volgende vegetatie:

- 50% Riet (POACEAE)
- 20% andere grassen (POACEAE) en russen (JUNCACEAE)
- 20% veenmossen met Ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*)
- 10% kruiden (andere dan POACEAE en JUNCACEAE)

Paddenrus en **Galigaan** maken deel uit van een mesotrofe verlandingsvegetatie, met insijpeling van basenrijk water.

Het tussenstadium van ijl rietland en veenmosrietland in de cluster vormt een uitstekend **biotoop voor de Grote vuurvlieder**.

Wetenschappelijke naam	aantal	geslacht	stadia	cluster Weerribben
<i>Lycaena dispar batava</i>	1		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	4		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	10		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	1	V	imago	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	6		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	11		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	16		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	9		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	1	V	imago	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	1		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	1	V	imago	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	26		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	1		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	7		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	13		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	8		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	2		imago	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	5		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	20		ei	<i>cluster 2.12</i>
<i>Lycaena dispar batava</i>	3		ei	<i>cluster 2.12</i>

Grove schatting van de populatie (momentopname)

- We vonden **begin juli 2024**:
  - 47 imago's
  - 965 eitjes op 119 planten (gemiddeld 8 eitjes per plant)
  - ~30 vrouwelijke imago's zetten 965 eitjes af (gemiddeld ~30 eitjes/vrouwtje)
- Veronderstelling: we onderzochten **5%** van het (potentieel interessant) gebied
- De **geschatte populatie** in de Weerribben begin juli 2024 is dan :
  - ~ 1000 imago's
  - ~ 20000 eitjes

Hoe de soort helpen?

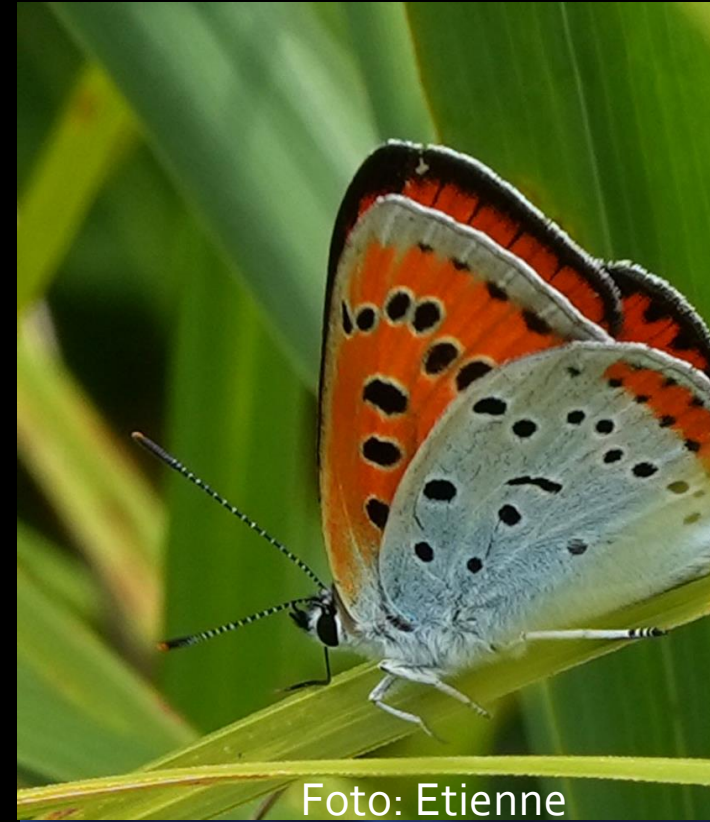

Foto: Etienne

De vraag van 1 miljoen

Waarom breidt de Grote vuurvlinder niet uit?

(On)gunstige factoren voor de Grote vuurvlinder

Ongunstig	Gunstig
Degradatie van rietland naar veenmosrietland	Niet zuur, mineraalrijk moeras
Verbossing	Open, zonnige plekken
Verdroging (centraal in de percelen)	Vocht: natte moerassen
(Koude) wind	Warmte: beschutte plekken die snel opwarmen
Dichte rietvegetaties	Vochtig hooiland met russen en grassen, en hier en daar wat ijl riet en veel nectarplanten
Grote percelen zonder waterelementen	Weren en sloten met veel oever- en overgangszones

Minder kritisch:

- Monotone vegetatie van grassen en russen
  - Verruiging (van het centrum van een perceel)
- ... zolang **Waterzuringplanten** langs de oever voorkomen.

www.visitweerribbenwieden.com

Beheer in het teken van de Grote vuurvlinder

Het is moeilijk om erachter te komen wat de Grote vuurvlinder nodig heeft, laat staan daar het beheer op af te stemmen.

Huidig beheer van de Weerribben-Wieden

Is gunstig voor de Grote vuurvlinder:

- Jonge verlandingsstadia in stand houden of creëren:
  - **Kap** van moerasbos.
  - Verlanding tot moerasbos en hoogveen wordt afgeremd door **maaibeheer**.
  - Bestaande trekragen worden **gebaggerd**.
  - **Nieuwe trekragen** worden gegraven (onzeker effect).
- Het verspreidingsgebied **groter en meer aaneengesloten maken**:
  - ✓ Brandemeer
  - ✓ Rottige Meente
  - ✓ Weerribben
  - ✗ De Wieden (niet meer gezien sinds 2012)

Brandemeer

Rottige Meente

Weerribben

De Wieden

Beheer in het teken van de Grote vuurvlinder

- Onze suggesties:
  - Meer **experimenteren** met beheer: b.v. sterke verstoring door intensiever maaien of begrazen.
  - **Populatiegrootte** inschatten met MRR (Mark-Release-Recapture).
  - **Niet wegvangen** voor herintroductie.

Een voettekst toevoegen

Foto: Frank

Een bericht toevoegen

Foto: Frank

Er is een verslag van onze excursie 😊

VERSLAG EXCURSIE – Weerribben, 8-11 juli 2024

Een bijdrage tot het onderzoek naar de

Grote vuurvliinder (*Lycaena dispar subsp. batava*)

Onder leiding van Susan Oosterlaar

Vanwege de VVE (Vlaamse Vereniging voor Entomologie) –
Dagvlinderwerkgroep

Frank Cornelis, Jurgen Couckuyt, Stefan De Decker, Etienne De Schryver, Maatje den Herder, Kurt
Jonckheere, Laurian Parmentier, Vanessa Van Acker, Thomas Van Lancker & Tom Vermeulen

tomvermeulen@proximus.be

Inhoudsopgave:

- Doel
- Werkwijze
- Resultaten van de inventarisatie
- Discussie
- Conclusies van het onderzoek
- Dankwoord
- Appendix: andere resultaten van de inventarisatie

Andere juweeltjes van de Weerribben

Andere juweeltjes van de Weerribben

Fochteloërveen

Foto: Tom

Fochteloërveen

Foto: Stefan

Fochteloërveen

Foto: Stefan

Veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*)

- Uiterst zeldzame standvlinder in NL
- Alleen in Drenthe en ZO-Friesland
- Grootste populatie in Fochteloërveen
- Waardplant: Eenjarig wollegras
- Nectarplant: Gewone Dophei
- Hoogveen (zuur, voedselarm)
- Honkvaste soort

Foto: Tom

2015-2023

VOLLEDIGE
VERDELING

WAGEL

Fotoestel: Susan

Susan:

“Het is belangrijk om te beseffen dat de natuur in zijn huidige biodiversiteit afhankelijk is van zijn beheerders. Dat we kunnen blijven genieten van deze kwetsbare gebieden is dus een kwestie van samenwerking en inzet van eenieder”

Dank u!